INSTAGRAM
13 Ocak 2021| LIVE
21.00 - 22.00
Ayşegül Sönmez
@sanatatak
Jan Fabre
@pilevneligallery
PİLEVNELİ

BİR ÇAĞDAŞ SANATÇI PORTRESİ: JAN FABRE

SANATATAK × OCAK 19, 2021

MODERN&ÇAĞDAŞ 0 YORUM ♡ 1

Jan Fabre ile Pilevneli Galeri'deki yeni solosu "Saflık Dizlerinin Üstünde" için @sanatatak Instagram hesabından yaptığım söyleşinin deşifresini genç yazar ve çevirmen Emre Akaltın yaptı. Kendisine şahsım ve Sanatatak adına teşekkür ediyorum.

Ayşegül Sönmez: Merak ediyorum, pandemiye rağmen İstanbul'a geldiniz. Ben Türkiye'nin güney kıyısında bir köydeyim 6 aydır. Siz neden İstanbul'a seyahat etmekten korkmadınız? Neden Belçika'da, evinizde karantinada kalmayı tercih etmediniz?

Jan Fabre: Yaklaşık 8 ay karantinada kaldım Ama bazen işim dolayısıyla seyahat etmem gerekiyor. Biz sürekli test yaptırıyoruz. Şu ana kadar 7 kez testten geçtim.

Sevdiğim bir düşünür olan Giorgio Agamben karantina fikrine karşı çıkıyor. Malum İtalya karantina uygulayan ve bunu duyuran ilk ülke oldu. Agamben buna karşı çıktı. Kendisinden bir alıntı yapacağım: "Günümüzde sosyalleşmenin ölümcül olduğu neredeyse herkes tarafından tekrar edilen bir mantra hâline geldi." Agamben karantinanın insanlık dışı bir söyleme dönüştüğünü söylüyor ve buna şiddetle karşı çıkıyor. Bu konudaki fikirlerinizi duymak istiyorum.

Dürüst olmam gerekirse, karantinayla ilgili hiçbir sorun yaşamadım. Keyif aldım bundan çünkü Belçika'da bütün entelektüeller düşünecek bir şeylere kafa yoracak zamanı bulamadıklarından şikayet ediyorlardı. Şimdi düşünmek için zamanları var.

Şahsen ben karantinayı sevdim. Altı ay boyunca düşünmek için zaman buldum. Çalışmalarımı gözden geçirmek, resimlerim üzerine çalışmak için. Zoom üzerinden çalışma fırsatı buldum. Aynı zamanda bu süreçte seyahat ettim, İtalya'ya, Fransa'ya ve şimdi de İstanbul'dayım. Bu sırada düzenli olarak test oluyor ve negatif sonuç alıyordum, bu şekilde çalışabildim. Demek istediğim, ben keyif aldım, yalnızlıktan ve sessizlikten. Bu düzensiz çalışma hayatını sevdim. Bu şekilde sessiz sakin olabildiğimi gördüm. Geri çekilmek güzeldi. Ben şikayet etmiyorum.

"Mikropların ve virüslerin en büyük düşmanımız olmadığı bilmemiz gereken bir gerçek"

Seyahat etmenin büyük bir karar olduğunu düşünüyorum. Bunun anksiyete sahibi olmamakla çok alakalı olduğunu düşünüyorum. Ölmekten korkmamakla....

Ben hâlihazırda 30 yıldır ödünç alınmış bir hayat yaşıyorum. Hayatımda iki kez komaya girdim. Ben yaşamaktan çok keyif alıyorum. Virüs insanın en büyük düşmanı değil. Doğayla savaş hâlinde değiliz. Virüs de doğanın bir parçası.

Ne sebeple komaya girmiştiniz?

Birinde bir sokak kavgasında, ikincisinde de gençliğimde kanala dalış yaparken. Bottan atlıyordum ve kafamı vurdum. Sekiz gün komada kaldım. Yani şu anda ödünç aldığım bir zamanı kullanıyorum.
Mikropların ve virüslerin en büyük düşmanımız olmadığı bilmemiz gereken bir gerçek. Ben ölümden korkmuyorum bence ölüm yaşamın önemli bir parçası. Ben işlerimde de ölümü kutluyorum.

Sizce kültür ve doğa birbiriyle ne şekilde ilişkide? Birbirleriyle nasıl geçiniyorlar?

En nefes kesici güzellik kültürel olanda değildir ama doğadadır, doğru değil mi? Doğa karşısında alçakgönüllü olmamız gerekiyor. Demek istediğim, belki hayvanlar insanlar için daha iyi filozoflardır. Doğadan hâlâ öğrenmemiz gereken çok fazla şey var. Hâlâ doğayı gözlemlememiz gerekiyor. Dünyanın güncel durumunu, yani dünyayı kurtarmak üzerine düşündüğümüzde, iklim değişimini düşündüğümüzde bence hayvanları gözlemlemeli, onları dinlemeli ve onlarla konuşmamız şart.

Instagram hesabınızda bir çadır vardı.

Benim ilk laboratuvarımdı annemlerin bahçesi. O da o zamandan bir çadır. İki burun deliği biçiminde bir çadır. İçinde kalemlerim, kâğıtlarım ve mikroskobumla oturuyordum ve çizimler yapıyor, solucanları çıkarıyor, sinekler yakalıyordum. Kanatlarını çıkarıyor, onları inceliyor ve **Frankenstein** gibi yeni bir hayat yaratıyordum. Canlılığın mekaniği tarafından büyülenmiştim, böceklerin mekaniği tarafından… Entomoloji konusunda önemli yazarlardan biridir amcam **Jean-Henri Fabre**. Onun kitapları bana miras kaldı. Instagram kullanmıyorum. Bilgisayarım ya da telefonum yok. Hiç olmadı. Başka insanlar -asistanlarım- benim için Instagram'i yönetiyor. Bugün gördüğünüz işim 1978'den olmalı.

“Consilience” nedir?

Ama internet siteniz var, “Jan Fabre Consilience Artist” yazan… Bu “consilience artist” kavramını açıklamanızı istiyorum. Çünkü bu oldukça ilginç bir kelime. “Resilience” sözcüğünde de “silience” var.

Consilience'ın basit bir açıklamasını yapacağım. Consilience, 18. yüzyılda literatüre büyük biyolog, entomolog ve düşünür Edvard O'Wilson tarafından kazandırılmış bir kavram. Size “consilience” ile ilgili açıklayıcı bir örnek vereceğim.

Diyelim ki, böceklerin bağlantısal zekâsı üzerine çalışma yapıyorsunuz, Onların alansal hareketlerini inceliyorsunuz, İnsanların da alansal hareketlerini incelersiniz ve bağlantılar görürsünüz. Böylece yeni yorumlamalar yapabilirsiniz. Bu consilience’tır.

Sanatatak okuyucularından consilience için Türkçe karşılık önermenizi istiyorum. Bunu istiyorum çünkü bir Netflix dizisinin Türkçe çevirisinde ‘’resilience’’ın oldukça problematik bir karşılığını gördük: Metanet. Consilience için de önerilere açığız. Yani bu eğer bilgilerin karışımı demekse, insanlığın bilgisiyse, diğer bilgilerin arasında bir anlaşmaysa, eğer bu bilgiyi tiyatro ve çağdaş sanat anlamında üretimlerinize adapte edebiliyorsanız nasıl bir anlaşma bu?

Basit bir gerçek bu, ben 40 yıldır dansçılarla ve oyuncularla çalışıyorum. Üretimlerimde hayvanlardan çok fazla bilgi topladım. Onların bağdaşık zekâlarından ve hareketlerinin koreografilerinden… Onların uzamı kullanma biçimlerinden etkilendim ve bunu kendi sahnelemelerimde kullandım. Oradan aldığım bilgiyi yeni yorumlarla farklı alanlarda kullanıyorum. Tiyatro anlamında ve görsel sanatlar anlamında bağlantılar kuruyorum. İşte bu consilience’tır. Ayrıca, üretimlerimde hangi mecranın daha iyi sonuç verdiğini her zaman çok net görürüm.

Her mecranın kendi tarihselliği var ve bazen de bu tarihsel yükten kurtulmanız gerekmiyor mu?

Ben oldukça iyi bir escape artist’im.

“Tiyatrallık değildir tiyatro”

Michael Freed’in meşhur makalesi aklıma geliyor. Tiyatrosallık karşıtlığı. Bir eserin karşısında ona dalmak için tiyatrosal olmaması gerektiğini iddia ettiği…

Bence tiyatrallığı yanlış yorumluyorsunuz. Tiyatrallık temel olarak baktığınız formdur. Tiyatrallık değildir tiyatro. Tiyatro dramadır. Tiyatrallık bir serginin dramaturjisidir. İzleyicinin bakışını yönlendireceğim yeri seçmemdir. Tiyatrallık budur. Sözcükleri, nesneleri düzenleme şeklinizdir. İnsanların bakışlarını yönlendiren şeydir. Tiyatro dramadır. Bu onunla ilgili değildir.

Sizin çağdaş sanat işlerinizi düşündüğümüzde örneğin açılacak serginizde sizce drama yok mu?

Hayır, içinde tiyatrallık var. Çünkü uzamla kurduğum ilişki ve eserleri mekâna uydurma biçimim izleyicinin fiziksel ve zihinsel davranışına yol göstermeye çalışıyor. Buna dramaturji diyebilirsiniz ama drama diyemezsiniz. Drama çatışmadır. Bu, serginin geneliyle ilgili değildir. Ancak belki bir tek işten bahsediyorsak izleyicide çatışma yaratıyor diyebiliriz. Çünkü burada iki farkı mecra söz konusudur. Bir tiyatro eseri sahneye koymakla görsel sanatlarda üretim yapmak ya da sergi oluşturmak farklı şeylerdir. Araçları, geçmişleri farklıdır, yaklaşım tarzları farklıdır.

“*Heaven of Delight*” başlıklı işiniz Belçika Kraliçesi Paola tarafından sipariş edilmişti. Goya’nın ve Rubens’in de eserlerinin olduğu saray için bir eser ürettiniz.

Hayır, yanlışsınız.

Ama Goya var orada.

Kraliçe Paola’nın bana sunduğu alan Belçika Kongo’suydu bir bakıma. Sarayı büyük bir küre olarak düşünürsek içinde Afrika, onun da içinde Kongo olarak düşünebiliriz. Bana bu işi teklif etti ve bence oldukça cesurdu. Beni destekledi. Bu iş aynı zamanda kolonyal geçmişi eleştiren de bir özellik taşıyordu.

Saray’da bir çatışma mı yaratmak istediniz?

Evet, öyle diyebilirsiniz. İş oldukça tahrik ediciydi. Bence bütün işlerim izleyiciyi estetik bir yolla tahrik etmeye ve onları etik anlamda düşünmeye yöneltmeye yönelik. Benim için güzellik fikrinin açılımı, -yani- güzelliğin consilience’ı etik değerlerin estetik prensiplerle buluşmasıdır.

“20 yıl önce de kendi ülkemin kolonyal geçmişini eleştiriyordum”

Pilevneli Galeri’deki serginiz dekolonize etmek fikrine mi hizmet ediyor? Bu, Black Lives Matter hareketinden beri oldukça gündemde olan da bir konu. George Floyd’un sosyal medyada herkesin gözleri önünde acımasızca katledilmesi tarihinin 2020 yani 21. yüzyıl olması çok şaşırtıcıydı ve hatırlatıcı oldu. Bir sergiyle kolonizasyon eleştirisi yapmak mümkün müdür?

Hepsinden önce, hanımefendi (lady) Black Lives Matter kampanyası bu kadar güçlenmeden önce ben bu konu üzerine düşünüyordum.

Evet, doğru 10 yıl önce.

Evet. Ben 20 yıl önce de kendi ülkemin kolonyal geçmişini eleştiriyordum. Ve sonra Kraliyet Sarayı’ndaki iş oldukça başarılı oldu, izleyen herkes bunun çok güzel olduğunu düşündü. Ardından, ***“I have to destroy a part of the royal palace because it is burnout”*** adında bir iş yaptım. Bir yerleştirme. Bu yerleştirmede Saray’ın tavanı ters çevrilmiş ve üzerinde vücudunda kırbaç izleri olan bir siyahi insan vardı. Çünkü bu Belçika’nın altın için yaptığı şeydi.

Benim Kongo'da arkadaşlarım var. Ailem var. Bu konu aynı zamanda benim kişisel tarihimle de ilgili bir hesaplaşma. Çünkü biliyorsunuz, kendi kişisel hikâyenizden başlıyor… Kendi hikâyenizle ilgili eleştirel olmanız gerekiyor.

İstanbul'da yaptığım iş de bunun bir benzeriydi.

Gerçek fotoğraflar, gerçek film görüntüleri mi kullandınız?

Evet. Ailemden fotoğraflar, arkadaşlarımdan… Yakın arkadaşlarımdan aldığım görüntüleri kullandım. Ama aynı zamanda tarihi arşiv fotoğrafları da kullandım.

Bu eleştiri, aynı zamanda sizin kişisel hikâyenizin eleştirisi. Bu kesişim ilginç. Peki pişmanlığınız neler?

Kişisel bir pişmanlığım yok.

"Benim ustalarım Rubens, Hieronymus Bosch…"

Sanatsal anlamda peki?

Hayır. Ben Belçikalı bir sanatçıyım. Benim ustalarım Rubens, Hieronymus Bosch… Bu geleneği düşündüğümüzde, örneğin Rubens de siyahi insanları resmetmişti. Ben bu geleneğin üzerine kafa yoruyorum. Belçikalı sanatçıların geleneği üzerine…

Beyonce ve Jay Z'nin Louvre Müzesi'ni kapatarak Mona Lisa tablosunun önünde çektikleri klibi izlediniz mi?

Hayır.

"Kör bir kitlenin her şeyi yıkmasına katılmıyorum"

Bu konu hakkında bir yazı yazmıştım. Bunu Siyah Modernizm'in başlangıcı olarak görmüştüm ve bu George Floyd'un katledilmesinden önceydi. Bu klip çok önemli çünkü siyah insanların sanat tarihinde ve müzelerde hiçbir önemi olmadığını ortaya koyuyor. Siyah figürler her zaman köleler. Bu klip yayınlandıktan sonra da Amsterdam'dan Typhoon adlı bir rapçi eski bir resmi taklit ederek köle olarak giyindiği bir fotoğraf çekimi gerçekleştirdi. Bu popüler imajlar, Siyah Modernizm için oldukça önemli. Çünkü bunlar bize sanat tarihini kimlerin yazdığına işaret ediyor. Siz kendinizi Van Eyck'le Rubens'le ilişkilendirebiliyorsunuz ama siyah sanatçıların böyle bir imkânı asla olmadı. Siyah bir sanat tarihi yok.

Siyah hareketler, Brüksel'de oldukça büyük yankı buldu. İnsanlar protesto ediyorlar. Bütün Louvre'u yıkabilirler, Churchill'in bütün heykellerini ya da bütün Britanya resimlerini Hintlileri kolonize ettikleri için yıkabilirler ama ben buna çok katılmıyorum. Kör bir kitlenin her şeyi yıkmasına katılmıyorum. Bunlar tarihin bir parçası. Hatalar yaptık ve bu hatalarla yaşamamız gerekiyor. Bu hatalardan öğrendik. Ayrıca bütün Avrupa ülkeleri dünyanın çeşitli yerlerini kolonize etti. Tarih bizim bir parçamız. Onunla diyalog hâlinde olmaya ihtiyacımız var. Yaptıklarımızı kabullenmeliyiz ama bu tarihi yıkmak anlamına gelmemeli.

Ama Mona Lisa'nın önünde bir müzik klibi çekmek, Mona Lisa'yı bir siyah kadınmış gibi göstermek yıkmak demek değil, bilhassa yeni bir dekolonizasyon retoriği önermektir. Bu, retoriği değiştirmek adına çok önemli ve alçakgönüllü bir girişimdir.

Evet, bunu anlıyorum. Picasso'ya bakın mesela, Kübizm'i kurarken Afrika sanatından ilham almış. İyi bir sanatçı sanat tarihinin bilincinde olur. Siyah topluluklar bize çok fazla şey kazandırmıştır. Japonlar, sarı insanlar da öyle… Her rengin bende oldukça önemli bir yeri var. Yani bir sanatçı olarak benim için bunu kabul etmek çok doğal. Ben sarı, siyah, kızıl insanların bize verdiği bilgiyi kabul ediyorum. Bu, tabiri caizse, normaldir. Mantıksaldır hatta.

"Beyoncé'nin yerinde olamam"

Ama tam bu nokta sanat dediğim şeyi sorunlu kılıyor. Sanat tarihi dediğimiz şeyi. Siz bir Belçikalı olarak sanat tarihinden otomatik olarak, a priori olarak pek cok önemli ressamla akraba oluveriyorsunuz. O tarihteki sanatçılarla kendi üretimleriniz arasında rahatlıkla bağlantı kurabiliyorsunuz. Afrikalı bir sanatçı için, Avrupalı olmayan bir sanatçı için bu hiç kolay değil, imkansız hatta. Yine de 1960'lardan itibaren feminizmin,

postkolonyal çalışmaların etkisiyle farkındalığımız biraz arttı.

Ama unutmayın hanımefendi… Ben Flaman ressamların büyük bir hayranıyım. Bosch’un resimlerine baktığınızda siyah figürler, sarı figürler görebilirsiniz. Yani demek istediğim daha yakından bakarsanız. Garip, yabancı bir şey olarak değil, ama güzel bir şey olarak. Rubens’in resimlerinde farklı toplumları görebilirsiniz. Bir sanatçı için en önemli şey hümanizm olmalıdır. Bu o kadar da devrimci bir şey değildir. Ve elbette, ben siyah bir insanın yerinde olamam. Ben sadece kendi arka planımla kendim olabilirim. Ve açık bir zihinsellik ve ruhsallıkla farklılıkları öğrenebilirim. Beyoncé’nin yerinde olamam çünkü o Amerika’da doğmuş, siyah ve…

Ve sizden daha popüler!

Anlamadım.

Sizden daha popüler!
Ayrıca sizden daha güzel…

Umarım öyledir. Umarım öyledir…

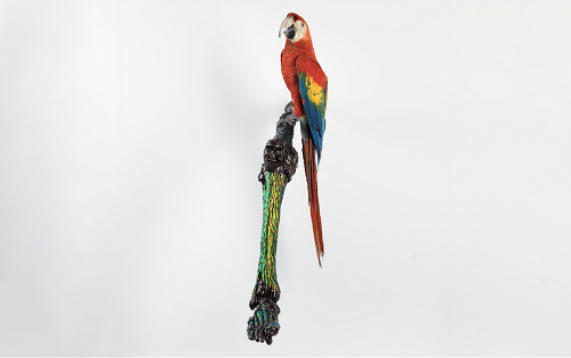

Saflık Dizlerinin Üstünde, Pilevneli

“Benim İstanbul’a gelip de etrafı denetlemeye ihtiyacım yok”

Evet, öyle. Pilevneli’de gerçekleşecek serginizin bulunduğu semti düşünürsek çünkü bu bölge oldukça ilginç.

Sığınmacılarla, göçmenlerle ve çok sayıda Siyah ile dolu bir bölge. Bence İstanbul'un en çok-katmanlı semti. Semtle ilgili hiç bilginiz var mı? Serginin gerçekleşeceği yer sizin için hiçbir önem taşıyor mu? Çevresinde hiç yürüyüş yaptınız mı yoksa sadece seyahat edip, serginizi açıp beyaz küp dışındaki dünyayla ilgili hiçbir şeyi umursamadan dönecek misiniz?

Hanımefendi, size şöyle söyleyeyim: Ben Antwerp'in en fakir mahallesinde doğdum. Sokağımızda altmış üç milliyetten insan vardı. Yani ben dünyanın merkezinde yetiştim. Antwerp'te… Gençliğimde Amerikalılarla, Türklerle, Siyahlarla, Yahudilerle bir aradaydım. Altmış üç milliyet, iki sokaktan oluşan bir mahalledeydi. Bu benim evimdi. Yani benim İstanbul'a gelip de etrafı denetlemeye ihtiyacım yok. Ben zaten bu arkaplandan geliyorum.

Biliyor musunuz?

Evet biliyorum. Ben orada yetiştim.

Okey. Bu "bilgi".

İnanın bana bu oldukça kuvvetli bir bilgi.

Bence consilience bu.

Evet, hanımefendi, consilience.

Bu merak ettiğim diğer şey. Hanımefendi hanımefendi… Neden her kadına hanımefendi diye hitap ediyorsunuz?

Çünkü babam beni böyle yetiştirdi. Babam ben 16 yaşındayken ve gece hayatına başlamamdan önce her zaman kadınlara "hanımefendi" diye hitap etmemi söylerdi. Kadınlara her koşulda, tuvaletçi bile olsa, onlara "hanımefendi" diye hitap etmemi, saygıyla yaklaşmam gerektiğini öğütlerdi.

Her kadın elbette ki hanımefendidir. Sizin ya da babanızın tuvaletçi olmasına rağmen hanımefendi demesiyle değil. Ama benim sorum çevrenizdeki kadınları neden isimle hitap etmiyorsunuz?

Babam tüm kadınlara eşit şekilde ve hanımefendiler olarak saygı göstermeyi bana öğretti. Benim babam annemi çok severdi. Çok kibar bir adamdı ve benim de kadınlara saygı göstermemi isterdi. Bu sebeple kadınlara “hanımefendi” diye hitap ediyorum. Bence bu güzel. Bu kibarlığın bir biçimi.

Ama annenizin adı neydi?

Eleina.

Babanız annenize hanımefendi diye mi hitap ederdi yoksa Eleina diye mi?

Hayır babam annemden bahsederken o benim hanımım derdi. Ama kendisiyle konuşurken Eleina diye hitap ederdi.

Okey.

Eleina eski bir flaman ismi. ‘’Güzelliğe sadık olan’’ anlamına geliyor.

“Kafamda sesler var. Bu nörolojik bir sorun”

Dünkü Cem Erciyes ile söyleşinizde de “benim hanımım”, “hanımefendi” diyorsunuz ama hiç isim kullanmıyorsunuz. Ben isimlerin önemli olduğunu düşünüyorum. Sizin adınızı telaffuz etmeye çalışırken örneğin, güçlük çekiyorum. ‘’Mr. Fabr, Fabre, Fab…’’ gibi, ama deniyorum. Birisi benim adımı telaffuz etmeye çaba harcıyorsa bu önemlidir. Ayrıca “hanımefendi” yerine adımla hitap edildiğimde daha rahat hissederim.

Bu benim arkaplanımdan kaynaklanıyor. Ben disleksiyim. Küçüklüğümden beri yazmada sorun yaşadığım gibi aynısı seslerde de oluyor. İsimleri karıştırıyorum. Galerideki hanımefendinin adı Naz ama ben ona ‘’Nisam’’ diyorum örneğin. Yani böylesi daha güvenli olduğu için tanıştığım kadınlara “hanımefendi” demeyi tercih ediyorum. Kafamda sesler var. Bu nörolojik bir sorun. Kendi çalıştığım tiyatroda 20, 25, 30 yıldır birlikte çalıştığım oyunculara ve dansçılara bile yanlış yapmamak için “hanımefendi” diye hitap ediyorum sıklıkla. Yani isimleri ve sesleri karıştırıyorum bu kişisel bir sorun.

Disleksi olduğunuzu nasıl keşfettiniz?

5 yaşından beri bilincindeyim bunun. Yazı yazarken kelimelerin sırasını şaşırıyorum. **Maria Maftens** var, 37 yıldır benim yanımda…

Nihayet bir isim!

Maria benim metinlerimi düzeltiyor, beni çok iyi tanıyor ve kelimeleri doğru sıralarına o yerleştiriyor. Özetle, bu sebeple ben kadınlara hanımefendi diye hitap ediyorum. Bu durum aynı zamanda babamdan da geliyor.

İlginç… 5 yaşından beri disleksisiniz ve insomnianız var ve hâlâ -her zaman yaratıcısınız. Peki birlikte çalıştığınız kadın oyuncuların hakkınızdaki #metoo suçlamalarınızdan sonra oyuncu ve dansçılarınızla çalışmayı kestiniz mi?

Hayır, size söyleyeyim. Hepsinden önce, günümüzde yaratılan algı, gerçekliğin kendisinden daha önemli bir hâle geldi. Açık olmam gerekirse, herhangi bir hukuki durumum yok.

“#MeToo’dan yargılanma durumunda değilim”

Size onunla ilgili bir şey sormadım…

Size anlatıyorum, bir yargılanma durumunda değilim, ve ben eski dansçılarımla müzakere ediyorum. İçinde bulunduğum durum bu. Daha fazlasını söylemek istemiyorum ama başka şüpheliler de var. Ve hayır, işimi değiştirmedim, şu anda birlikte çalıştığım kişilerle -dansçılarım ve oyuncularımla- çok iyi bir iletişimim var. Pazartesi günü de ***“Fluid force of love”*** adlı yeni bir gösterim olacak.

Kimlerle?

Birlikte çalıştığım kişilerle, şirketimle. Ve şirkette yaptığımız tek şey yeni kurallar getirmek oldu. Oyuncu ve dansçıların iyiliği için. Muhtemelen Avrupa’daki en sıkı kuralları getirdik.

Ne gibi kurallar? Bu kurallar şey gibi mi, mesela bir odada bir başrol oyuncusuyla yalnız olmamak gibi mi? Bunun gibi mi?

Birlikte çalıştığım insanlar 15, 20, 25, 30 yıldır birlikteyiz. Bana güveniyorlar, inanın.

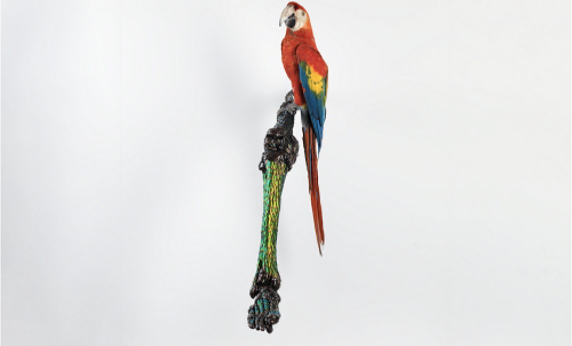

Saflık Dizlerinin Üstünde, Pilevneli

“Marina ile 1982’den beri çalışıyoruz”

Siz aynı zamanda Marina Abramović’le de çalıştınız. Nasıl oldu bu? Nasıl bir işbirliğiniz vardı?

Marina ile 1982’den beri… yani neredeyse 40 yıllık bir dostluğumuz var. Her sergimi ve tiyatro sahnelememi görmeye gelirdi ve arkadaş olduk. Sonra sanırım 10 yıl kadar önce birlikte bir duo performans gerçekleştirmeye karar verdik Tokyo’da. Performansın adı ***“Virgin Warrior”*** idi. Hâlâ dostluğumuz sürüyor. O hanımefendiyi çok severim.

Sanırım zamanımız azalıyor. Son bir soru. Bu arada izleyicilerimizden de sorular gelmiş. Güzel yorumlar… Son soru: Siz bana sorun!

Ben mi size sorayım?

Evet, hazırım!

Dürüst olmak gerekirse sizi tanımıyorum neden size soru sormalıyım? Sizi tanımıyorum, yüzünüzü tanımıyorum adınızı bilmiyorum, arka planınızı bilmiyorum… Saatlerdir konuşmaya açığız ama…

Sohbet birbiriyle kesişmiş iki insan gerektirir. Biz de neredeyse 60 dakikadır konuşuyoruz…

Bu kısa bir zaman. Ben birçok hanımefendiyle yıllardır çalışıyorum. Zamanın önemine inanırım. Bence her şeyin temeli zamandır. Kolayca arkadaşlık kuran biri değilim. Aynı şeyi sanat için de düşünüyorum. Yavaş bir sanatçıyım. Zamanı kullanmanın önemine, sürece inanıyorum.

Benim adım Ayşegül. Söyler misiniz lütfen?

Ay- se gul.

Teşekkürler. O zaman son soruyu ben soruyorum.

Evet, buyrun.

Sizce üretimlerinizin nihai kaynağı siz misiniz? Demek istediğim, tiyatroda, sanat galerilerinde, çizimlerinizde, yazılarınızda, okumalarınızda…

Ben Güzelliğin hizmetkârıyım.

Yani bu sizi ürettiklerinizin nihai kaynağı yapmıyor?

Elbette. Her zaman alçakgönüllü olmalısınız. Hayattan aldığınız her şey için. Bu, benim hayatın postmodern döneminde yaşadığımdan öğrendiğim şey.

“Yaratıcılığın yalnızlıktan, tek başınalıktan çıktığına inanıyorum”

Siz Belçika Kongo’su sergisi için kimlerle işbirliği yaptınız? İlk olarak canlı organizmalarla o böceklerle iş birliği yaptınız ve sonra onlar öldü. Artık sadece kromatik değer taşıyor oldular. Ve sonra bazı insanlar size yardım etti onları toplamanız ve ve başka insanlar da yardım etti tasarımınızda kullanmanız için. Ve şimdi mesela tam olarak şu son dakikaya bakarsak da benim gibi bir yazarla işbirliği yapıyorsunuz. Güzelliğe hizmet mi bu?

Ben yaratıcılığın yalnızlıktan, tek başınalıktan çıktığına inanıyorum, aynı zamanda bunun benim doğamla, enerjimle de ilgisi var. Çalışırken çoğunlukla yalnızım ama paylaşmayı da seviyorum. Örneğin İstanbul’da sergilenecek olan işlerim… Arka planı asistanlar tarafından yapılıyor ama çizimleri ben kendim yapıyorum. Saatlerin, gecelerin ve günlerin bir ürünü bunlar… Ama evet asistanlarla çalışıyorum. Güvendiğim insanlarla… Ama şundan sizi temin ederim ki kullandığım böcekleri öldürmedim, onlar restoranlardan toplandılar. Emin olun ki işim için hayvanları öldürmüyorum. Ve evet, benim gecelerce yalnız, tek başına kalarak düşünmem gerekiyor yazıp çizmek için. Ve gündüz vakti geldiğinde bu enerjiyi insanlarla paylaşabiliyorum. Evet, sanırım iki türlüsü de önemli. Sanatçı olarak üretirsiniz ve arkasından üretiminizi kamusal alana verirsiniz.

Son zamanlarda ben de şunun üzerine kafa yoruyordum: Eleştirmenler olarak sanat eserini yorumlamalarımız sadece sanatçının biyografisine ya da teoriye dayanmamalı. Aslında iklim de etkili. Sergiyi gezdiğiniz günün fırtınalı olması gibi. Basit. Ve aynı zamanda hava durumuna bile bağlı bizim algılama biçimimiz.

Bu tam olarak dediğim şey. Yorumlama izleyici ve sanat eseri arasında gerçekleşiyor. Farklı bir altyapınız olabilir, farklı şekilde deneyimlersiniz. Hayal gücünün alanı aynı zamanda inanılmaz bir tabunun da alanıdır. Özgürlük…